

Under the Rose er en lille og nærmest oversat novelle af Herman Melville. Han skrev den kort før sin død i 1891, og den blev første gang trykt i 1924. Ifølge Melville-forskere i en unøjagtig gengivelse. Alligevel gik der endnu 77 år, før novellen blev udgivet på grundlag af det originale manuskript.

Men selvsagt burde den være indgået i det tillægsbind til Herman Melville: *Samlede værker 1-6*, som udkom i 2015 under titlen *En pibe Kanaster og en RedEye*. Den undgik desværre min opmærksomhed, nok især fordi den i Melville-litteraturen omtales som et 'prose & poem piece.' Og jeg havde besluttet kun at oversætte Melvilles prosaværker og mente uvist hvorfor, men i hvert fald fejlagtigt, at *Under the Rose* var titlen på et af hans mange digte.

Under roserne er en lille symbolsk fortælling om dødens nærhed. For hvad gemmer der sig under de duftende roser i den smukke ravvase? Kun døde insekter indkapslet i rav. Dødens knugende greb.

Nu ligger novellen her på min hjemmeside.

Flemming Chr. Nielsen, august 2017

Under roserne

Uddrag af et gammelt manuskript betitlet Rejser i Persien – Af min Herre Ambassadørens tjener

Inden roserne med deres røde, gule, rosa og hvide farver blev stillet frem for min herre, så han kunne nyde deres kulør og duft, havde den velskabte og trods sin flade næse kønne sorte slave på Storvesirens ordre anbragt dem i en sart vase af rav, og så listigt var den indrettet, at roserne som ganske af sig selv faldt ind i den stilling, unge piger indtager, når de læner sig ud over en kuppel-balustrade og kigger ned, hvilket gjorde, at vasen var næsten skjult, i hvert fald den øverste del, hvor jeg dog fik et glimt af relief-ornamenter.

Da jeg et par dage derefter ankom til selvsamme villa, hvor Storvesiren i den måned opholdt sig, og dér afventede et svar på en skrivelse fra min Herre, bemærkede jeg på en marmor-opsats den nu tomme vase, og nysgerrigt kiggede jeg på de relief-ornamenter, som før var skjult af blomsterne. De forekom mig omtrent så hemmelighedsfulde som de billeder i den store hollandske Bibel i Oxfords universitetsbibliotek, der aftegner gåderne i den vise Salomos Højsang. Jeg vidste næppe, hvad jeg skulle mene og havde derfor lige så gerne set roserne i ornamenternes sted. På grund af dets ynde og måske dets skjulte betydning frydede jeg mig alligevel over et ornament, der vel var på størrelse med min herres segl på pergament og forestillede en engel med en spade under armen som en vinbonde og med roser i en kande foruden en tilsvarende engel klædt som kældermester og med en vinkrukke over skulderen. Side om side gik de to engle hen mod en udmagret, sorgfuld og Job-lignende skabning, der grublende knælede på en grav; det hele yderst livagtigt fremstillet i lille format.

Men det sælsomste forekom mig dog at være det rav, hvori ornamentet og andre figurer var udskåret, for her og der indeholdt det forunderligt stivnede smålevn af omkomne insekter og fluer i en frossen sirup eller marmelade. Aldrig havde jeg set noget tilsvarende, og min Herre, for hvem jeg om aftenen refererede det, da han ved sengetid drak sin mælkepunche, fortalte mig, at den slags rav regnes for det sjældneste og mest værdifulde, og han henviste til et berømt eksemplar i Palazzo Pitti i Firenze og ville ønske, at Storvesiren havde foræret ham vasen i stedet for en juvelbesat krumsabel.

”Geoffrey,” fortsatte min Herre ivrigt, ”bemærkede De, om vasen var i ét stykke, eller om skålen og foden udgjorde hver sin del?”

Men sandt at sige kunne jeg ikke besvare hans spørgsmål, for jeg rørte på ingen måde vasen, og jeg betvivler også, at vagternes årvågenhed havde gjort det muligt, så hvis den bestod af to eller flere dele, var det behændigt skjult af kunstnerens kunnen.

Da min Herre og Storvesiren næste gang mødtes om den gamle sag vedrørende de to agenter i Aleppo, og vi havde fået serveret den sorte kaffe i små filigran-kopper så fine som min frues flanderske kniplinger og desuden som højtidelig sædvane to meter lange jasminstilkede piber, da holdt min

Herre – ja det siger jeg – pibens ravspids frem foran sig, og den tog sig ud som en forunderlig klart lysende citron og med en ikke mindre diameter, thi blandt disse folk gælder, at desto højere rang og desto mere velspækket pung, desto større er deres kostbare pibespids, der blidt presses mod læberne ved den inhalerede røgs udmunding, og med denne smukke oval af klart rav holdt frem foran sig drejede min Herre – ja, det siger jeg – nu gennem tolken samtalen ind på overvejelser om den okkulte natur i det materiale, hvoraf pibespidsen var formet, og han udtrykte blandt andet sin skepsis vedrørende den sælsomme påstand, at rav undertiden er fundet med bier fanget som i deres egen krystalliserede honning eller hvis ikke bier så lopper og fluer.

Med den stiltfærdige belevenhed, der gælder for alle stormænd i disse lande, sad Storvesiren med sit lange sølverne skæg og benene over kors på den grønne silkepude, og skønt han ikke forstod et ord af min Herres engelsk, lyttede han alvorligt og opmærksomt; først lænede han sig frem med hånden bag øret – ja, det siger jeg – for da han var til års, var han visselig lidt tunghør, men dernæst slappede han af og faldt noget tilbage på puden, inden han rettede hele sin opmærksomhed mod tolken, der leverede sine hovedpunkter, som Storvesiren takkede ham for med en lille bifaldsklappen, hvorefter en smuk lille page dukkede op fra en slags draperet kabinet, som var han én af de små bemalede mænd i det store ur i Strasbourg-katedralen, og til ham gjorde Storvesiren et tegn, hvorpå pagen kom med den før omtalte og nu tomme ravvase og lagde den i hænderne på min Herre, der lod som overrasket og efter at have undersøgt og vendt og drejet den og opdaget de indlejrede levn udtrykte sin store forundring over så omgående og på den måde at være gendrevet i sin skepsis, og han priste tillige vasens skønhed, eftersom tolken, en korrekt kontorist i sit påpasselige erhverv, i sandhed syntes ærgerlig over at skulle referere min Herre.

Men hvis det hermed var min Herres hensigt – ja, det siger jeg – at påvirke Storvesiren, så han ved synet af min Herres store glæde over vasen skulle få lyst til at forære ham den, ja, så lykkedes det ikke at få ønsket opfyldt, for nu blev det Storvesirens tur til at udtrykke, i hvor høj grad han selv satte pris på vasen, og han erklærede, at han end ikke ville bytte den væk for en ganske bestemt villa, han ellers ihærdigt eftertragtede. Bortset fra vasens skønhed og dens sjældne ornament og at den var det største stykke rav, der kendtes i disse lande, var det nemlig i sandhed vasen selv, indrømmede han – og med en glød, det var sælsomt at iagttage hos én, der lagde så stor vægt på sin turbanklædte værdighed – der for evigt var uvurderlig, da den til en bryllupsfest i den gamle vesir Guldnæbs palads i Shiraz var blevet fyldt med roser og havde fristet deres store poet, en vis Sukker-Læbe, til et nærmere eftersyn, hvorunder han blidt havde fjernet blomsterne og bemærket de små lig, der var stivnet i ravet, og derfor var blevet tilskyndet til at nedskrive nogle vers.

Denne storladenhed påhørte min Herre med sin vante høflighed og en særlig elskværdighed, men alligevel med en vis bedrøvelse, forekom det mig, og han ville igen have drejet samtalen, men Storvesiren kom ham i forkøbet og bad pagen bringe sig noget fra et sølvindfattet skrin i en niche. Det var en pergamentindbundet bog på størrelse med en bønnebog, men overdådigt udstyret med juvelbesatte spænder, skrevet på smukt persisk af en berømt kalligraf og illustreret som de papistiske pergament-folianter, jeg har set. Og med fingeren pegende på en bestemt side, hvor de førnævnte verslinier stod, forærede Storvesiren denne givetvis yderst kostbare bog til min Herre.

Men snart derefter blev der serveret sorbet og konfekt, og da Storvesirens muldyr stod ved haveporten og for yderligere at hædre os var forsynet med prægtige nye skaberakker, trak vor kortege sig tilbage med samme pragt, som den var ankommet, hvilket vil sige, at den store hærfører stod med en mægtig stav i hånden og sine tropper opstillet i spalier, hvorigennem vi fortsatte til sadlerne, mens de hilste og bøjede sig dybt for min Herre, hvad der vitterligt var deres pligt, for han var englænder og min ædle principal.

Nu havde en græsk frafalden i lang tid boet i Persien. Han var en lærd mand og undertiden beskæftiget af min Herre, da han var sagkyndig i sprog fra begge kontinenter og fortrolig med både persisk og arabisk kirografi; denne mangesprogede vantro – skam over ham for at have vendt ryggen

til sin Frelser – var en dag på ambassaden, og jeg ved ikke, hvilken sælsom helligdag der var tale om hos disse folk, men for adspredelsens skyld og som en udfordring og da min Herre som regel blev lidt munter kort efter middagen, beordrede han grækeren til om muligt at oversætte disse vers til engelsk, og det omgående eller så snart det lod sig gøre.

Hertil svarede grækeren: ”Jeg skal forsøge, min Herre, men jeg beder Dem give mig noget vin,” og han så på bordet, hvor der stod nogle flasker med vidjefletning og indeholdende udsøgte persiske og kypriotiske årgange. ”Ja, vin, min Herre,” gentog han.

”Nu?” ville min stærkt irriterede principal vide. ”Betænk, min Herre,” sagde grækeren, ”da denne Sukker-Læbes vers alle er druer eller gennemvædet af deres modne saft, kan de ikke på rette vis gengives uden at glas eller to af det samme, og se, min Herre, jeg er ædru.”

Da min principal et øjeblik syntes at have overvejet, om det skyldtes en sælsom og velkendt ufor-skammethed hos denne slyngel eller en ærligt ment, men fjollet overtro, for han førte sig både ædrue-ligt og taktfuldt, ja så beordrede han vin serveret, og mens den frafaldne i al gemytlighed nedsvælgede sit glas eller to, hvilke faktisk blev til fem, for jeg holdt regnskab, og – ja, det siger jeg – samtidig stod med den pergamentindbundne bog i den ene hånd, – og sandt at sige havde han kun én hånd, for den anden havde en krumsabel hugget af, og jeg ved ikke, om det var sket i ærefuld kamp eller ved bødlens mellemkomst, ja da gennemløb han hvert andet øjeblik siden og nynnede og summede for sig selv og svajede som dervisherne her i landet, indtil han efter al den ståhej messede – han sagde det næppe – de oversatte vers, der lød således:

Pletter, bittesmå pletter i det klare rav:
Er det jeres farvel, brude-roser, jeg sanser og ser?
Hvor sælsomt! så fin en lille skelet-grav;
Og – endnu sælsommere – forseglede vægge som ruder!
Dødens åbenbare hemmelighed. Nå, vi *er*;
Og den lystige engel med vinkrukken her!

Og i hvis sidste verslinie Sukker-Læbe utvivlsomt omtaler den ene af de to i vasens ornament, om hvis listighed jeg allerede har fortalt.

”Og er det alt?” spurgte min Herre fattet, men næppe fornøjet. ”Er det alt? Og kalder du det for en drues knugende greb? Den sorte drue gætter jeg på.” Her lagde han bånd på sig selv, som den kloge gør, når han griber sig selv i ubetænksom oprigtighed, og for måske at dække over den rejste han sig pludselig og trak sig tilbage til sit gemak, og skønt han beherskede sit ansigtsudtryk, viste hans gang og skikkelse, at sjælen var sørgeligt forstyrret, thi sidste mikkelsdag fyldte han sandt at sige treogtres, og som den, der længe har kendt ham, ved jeg, at han hemmeligt frygter en pludselig sygdom, hvoraf hans far og bedstefar døde i omtrent den samme alder.

Men for mit eget vedkommende opfattede jeg det som en stor svaghed hos så stort et menneske, at han lod det forvorpne vid hos en tåbelig visemager og tilmed en hedning tynde sit hjerte. Jeg, som kun er et lille menneske, glædede mig hemmeligt over de løse indfald hos denne Sukker-Læbe, men på samme vis som man morer sig over en gøglers løsslupne numre på Bartholomæus-markedet ved Themsens. Men havde jeg haft, oh Gud, samme ærværdige alder som min principal og været den sandsynlige arving til samme sygdom, havde jeg måske været lige så sørgmodig og frygtet, at druen lå knuget under den sorte drue, med hvilke ord han udtrykte alt det, hvoraf den tåbelige vise var uddestilleret.

Men nu ikke mere herom og ej heller om ravvasen, der – hvad den skønsomme læser vil mene – i lighed med et lille menneske på et stort sted er gjort alt for meget ud af.